

Ocena higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2009/2010 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

The rating of hygiene in the teaching-learning process in primary schools in the school year of 2009/2010 in the Kujawsko-Pomorskie district

JERZY KASPRZAK, ILONA JAWORSKA

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bydgoszczy

Przedstawiono wyniki oceny higieny procesu nauczania-uczenia się dokonanej w trakcie kontroli sanitarnych w szkołach podstawowych. Wyniki odniesiono do zaleceń higienicznych dotyczących warunków i organizacji pracy ucznia oraz higieny pracy umysłowej dla poszczególnych grup wiekowych uczniów.

Słowa kluczowe: *higiena procesu nauczania, warunki nauki i pobytu*

The results of the evaluation of hygiene in the teaching-learning process were presented during the sanitary inspections in primary schools. The outcome was referred to the recommendations of hygienic conditions and work organization, and hygiene of the students' intellectual work for particular age groups.

Key words: *hygiene of the teaching process, conditions of learning and well-being*

© Hygeia Public Health 2011, 46(3): 370-371

www.h-ph.pl

Nadesłano: 31.05.2011

Zakwalifikowano do druku: 23.06.2011

Adres do korespondencji / Address for correspondence

Ilona Jaworska

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

ul. Kujawska 4, 85-031 Bydgoszcz

tel. (+4852) 376 19 09, e-mail: wsse.bydgoszcz@pis.gov.pl

Wprowadzenie

Uczenie powszechnie uznaje się za pracę, przy której przede wszystkim zaangażowany jest układ nerwowy i narządy zmysłów (wzrok, słuch), jak również towarzyszy jej wysiłek umysłowy, związany z utrzymaniem uwagi, koncentracji, ćwiczeniem pamięci, itp. Utrzymanie stałej, wymuszonej pozycji ciała wymaga zaangażowania układu ruchu, z przewagą wysiłku statycznego nad dynamicznym.

Higiena procesu nauczania-uczenia się ma za zadanie chronić ucznia przed niekorzystnymi warunkami związanymi z nauką/pracą w szkole. Warunki pracy ucznia w szkole mają wpływ na jego zdrowie oraz efekty nauczania-uczenia się, dlatego szkoła odpowiedzialna jest za stworzenie prawidłowych warunków i odpowiedniej organizacji pracy ucznia.

Cele pracy

Ocena sanitarna w celu: 1) wyeliminowanie negatywnych czynników w środowisku szkolnym, które wpływają niekorzystnie na zdrowie uczniów i efektywność ich nauki oraz 2) podejmowania skutecznych

działań na rzecz poprawy warunków higieniczno-sanitarnych.

Materiał i metoda

Ocenę przeprowadzono w II semestrze roku szkolnego 2009/2010 w szkołach podstawowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w poszczególnych grupach wiekowych, tj.: uczniowie 6-letni, uczniowie klas I-III, uczniowie klas IV-VI. Nadzór nad higieną procesów nauczania jest zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, wynikającym z art. 1 Ustawy z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej [1]. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie bieżących kontroli sanitarnych dokonują higienicznej oceny dziennych i tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych. Natomiast ocena przeprowadzona w okresie II semestru roku szkolnego 2009/2010 była poszerzona o warunki ogólnoszkolne mogące mieć negatywny wpływ na zdrowie uczniów i efektywność ich nauki. Oceną objęto 91 szkół podstawowych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.

Realizację przyjętego celu pracy uzyskano stosując metodę ankietową, z wykorzystaniem arkuszy oceny oraz na podstawie obserwacji i wywiadu z dyrektorami szkół podstawowych. Przeprowadzono badania na podstawie obserwacji, wywiadu oraz arkuszy oceny załączonych do „Poradnika do oceny higieny procesu nauczania-uczenia się w szkole podstawowej” autorstwa prof. Danuty Cichy – kierownika zakładu Edukacji Środowiskowej w Instytucie Badań Edukacyjnych MEN oraz dr Anny Strumińskiej-Doktor – dyrektora szkoły podstawowej i nauczyciela akademickiego we współpracy z Departamentem Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia Głównego Inspektoratu Sanitarnego [2]. Na ogólną ocenę higieny procesu nauczania-uczenia się składała się ocena warunków higieny pracy umysłowej oraz ocena warunków pobytu zapewnionych uczniom przez szkołę. Pytania arkuszy dotyczyły przestrzeni szkolnej, przerw, tygodniowego i dziennego planu lekcji, posiłków, warunków ogólnoszkolnych (wejście, szatnia, zieleń, sklepik szkolny, świetlica, boisko szkolne) oraz stanu higieniczno-sanitarnego placówek. Maksymalna suma punktów, jaką mogła uzyskać szkoła, wynosiła 176 pkt. Za bardzo dobry stan przyjęto granice od 161 punktów. Punktacja od 101 do 160 pkt. wskazywała na stan dobry, ale wymagający analizy, opisu i zaleceń. Jeśli szkoła uzyskała mniej niż 100 punktów – została zakwalifikowana, jako wymagająca programu naprawy w tym zakresie [3].

Wyniki

Państwowa Inspekcja Sanitarna w II semestrze roku szkolnego 2009/2010 przeprowadziła w 91 szkołach podstawowych, tj. 13,2% szkół będących w ewidencji, rozszerzoną ocenę higieny procesu nauczania-uczenia się.

Suma punktów zgromadzona w poszczególnych grupach wiekowych pozwoliła na dokonanie oceny aktualnego stanu w zakresie higieny procesu nauczania w placówkach szkolnych:

- 5 szkół (5,5%) uzyskało mniej niż 100 punktów, co wskazuje na konieczność wprowadzenia programu naprawy,
- 75 szkół (82,4%) uzyskało od 101 do 160 punktów, co wskazuje na stan dobry ale wymagający analizy i poprawy,
- 11 szkół (12,1%) uzyskało powyżej 161 punktów, co wskazuje na bardzo dobre warunki.

Piśmiennictwo / References

1. Ustawa z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Dz.U. z 2006 r. nr 122, poz. 851 z późn. zm.
2. Cichy D, Doktor-Strumińska A. Poradnik do oceny higieny procesu nauczania-uczenia się w szkole podstawowej. GIS, Warszawa 2010.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31.12.2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach Dz.U.03.6.69.

W przypadku szkół, które wymagają programu naprawy, stwierdzone nieprawidłowości najczęściej dotyczyły: braku wydzielonej sali rekreacyjnej, braku placu zabaw, nie spędzania przerw na boisku szkolnym przez uczniów klas I-III, skracania czasu przerwy obiadowej dla uczniów klas IV-VI, nie wyznaczenia miejsc na pozostawienie podręczników szkolnych, braku świetlicy, braku stołówki lub wspólnego korzystania z niej w tym samym czasie przez uczniów młodszych i starszych, braku wydzielonej szatni dla uczniów klas I-III oraz braku oddzielnego wejścia dla dzieci 6-letnich.

Szkołom, które uzyskały od 101 do 160 punktów, wydano zalecenia dotyczące zapewnienia uczniom dostępu do niegazowanej wody mineralnej, przerwy śniadaniowej o długości 15-20 minut, możliwości spożywania posiłków w wydzielonych miejscach, możliwości wydzielenia szatni oraz opracowania zgodnych z zasadami higieny tygodniowych i dziennych rozkładów zajęć lekcyjnych.

Podsumowanie i wnioski

1. Dokonanie rozszerzonej oceny warunków higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych pozwoliło na określenie elementów szkolnych wymagających zmian lub poprawy w celu podnoszenia standardów higieny procesu nauczania-uczenia się.
2. Większość ocenionych szkół podstawowych zapewniła dobre warunki nauki i pobytu uczniów w placówce.
3. Poprawy wymagały warunki ogólnoszkolne, tj.: zapewnienie odrębnego wejścia, wydzielenia szatni i świetlicy dla dzieci najmłodszych. Spełnienie zaleceń wiązało się ze zmianami w użytkowaniu pomieszczeń lub reorganizacją w infrastrukturze placówek szkolnych.
4. Dokonanie rozszerzonej oceny warunków higieny procesu nauczania-uczenia się pozwoliło na określenie elementów szkolnych wymagających zmian lub poprawy w celu podnoszenia standardów higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach.
5. Działania naprawcze będą wymagały długofalowych inwestycji na rzecz szkół oraz zabezpieczenia środków finansowych na realizację programów naprawczych.